

**ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАУЧНОТО ЖУРИ**

Р Е Ц Е Н З И Я

от

**Проф. д-р Поля Голева
Институт за държавата и правото – БАН**

Относно

провеждане на конкурс за заемане на академичната длъжност “професор” по професионално направление 3.6. Право, научна специалност “Граждански процес”, публикуван в ДВ бр. 80 от 19. 10. 2012 г., неофициален раздел, с. 54, Nr. 77

Уважаеми членове на научното жури,
Уважаеми колеги,

1. Със заповед ЛС – 49 на Ректора на Бургаския свободен университет съм включена в състав на научно жури за провеждане на конкурс за заемане на академичната длъжност “професор” по професионално направление 3.6. Право, научна специалност “Граждански процес” (05.05.09), публикуван в ДВ бр. . 80 от 19. 10. 2012г., неофициален раздел, с. 54, Nr. 77.

С решение на научното жури, взето на заседание, проведено на 21.12.2012 г. в Бургаския свободен университет, съм определена за рецензент.

2. Единственият кандидат в конкурса за професор е доцент Силви Василев Чернев. Той е роден на 08.06.1952 г. От 1993 г. досега е преподавател, главен асистент и доцент по гражданско процесуално право в БСУ. През 1998-1999 г., както и след 2008 г. досега е преподавател, ст. научен сътрудник и доцент по гражданско процесуално право в ПУ “Паисий Хилендарски”. Адвокат е от 1992 досега и арбитър в АС при БТПП от 1994 г. досега, като от 2000 г. е председател на АС. Научното звание доцент е получил в Българската академия на науките, Институт по науките за държавата и правото. Висшето си образование е завършил в ЮФ на СУ “Св. Кл. Охридски”.

3. Основният хабилизационен труд, представен за настоящия конкурс, е “Заповедно производство”, 2012, “Сиби” в обем на 278 стр.

Темата на научната разработка е изключително подходящо избрана. Оригиналността на темата се обуславя от два момента. Първо, институтът на заповедното производство се въвежда с Гражданския процесуален кодекс от 2008 г. след близо 60 годишно отсъствие. Второ, няма монографичен труд, посветен на заповедното производство, в който то да е обект на задълбочен правен анализ.

В структурно отношение книгата се състои от четири части, частите са разделени на глави, а главите на точки. Работата започва с уводни бележки и завършва с препоръки за усъвършенстване на правната уредба.

В част първа, наречена “въведение”, се създава работно разширено понятие на заповедното производство. То се определя като съдебно производство, в което съдът разрешава да се пристъпи към принудително изпълнение на едно вземане, заявено от кредитора като безспорно – с. 18-19. Съдът не прави проверка за съществуването на вземането при условията на състезателен процес, а приема или само твърдението на кредитора за наличието на такова вземане, или проверява *prima facie*, без да се извършва проверка по същество с участието на длъжника. Като заповедни производства авторът определя съдебни производства, които приключват със съдебен акт – заповед за изпълнение, който е насочен пряко към започване на принудително изпълнение, без да се прави проверка при условие на състезателност дали това право действително съществува. Авторът акцентира върху самостоятелния характер на заповедното производство, което не замества исковото производство – с. 25. При определяне на правната същност на заповедното производство той приема, че то не се развива в рамките на вече започнал исков процес, нито е част от изпълнителния процес – с. 83, а е самостоятелно производство за бързо и ефективно реализиране на безспорни вземания. Изтъква се още факултативният характер на заповедното производство и авторът правилно приема, че оправомощеното лице по свой избор може да се откаже от заповедното производство и да предяви искова молба по общия ред.- с. 88.

Като слабост на научната разработка следва да се посочи незадоволителното присъствие на сравнителноправния подход. Крайно недостатъчен е сравнителноправния анализ в част първа на монографията. Изложението на с. 33 и 34 имат бегъл информационен характер. Освен това в работата, при разглеждане на елементите на заповедното производство, не се прави сравнение с уредбата на сходни производства в други държави.

Част втора от монографията съставлява сърцевината на научното изследване. В нея се прави анализ на действащата правна уредба на заповедното производство по ГПК. Авторът стига до извода, че в българския ГПК са уредени два вида заповедно производство и заповедите за изпълнение по чл. 410 и чл. 418 ГПК съществено се различават. Заповедите по чл. 410 ГПК се издават само въз основа на изявление на заявителя, докато заповедите за незабавно изпълнение по чл. 418 ГПК изискват да се приложи документ, визиран в чл. 417 ГПК. Заповедите по чл. 410 ГПК се връчват на длъжника от съда, издал заповедта, докато заповедта за незабавно изпълнение по чл. 418 ГПК се предава на кредитора, който може да се обърне към съдебен изпълнител за започване на принудително изпълнение. Съществуват и други важни различия между двата вида заповеди за изпълнение, които дават основание на автора да направи извода, че в нашето законодателство има разлика между заповед за изпълнение и заповед за незабавно изпълнение. От голямо теоретическо и практическо значение е и разграничението в правните последици на заповедта за изпълнение по чл. 410 ГПК и на заповедта за незабавно изпълнение по чл. 418 ГПК. По отношение на заповедта за изпълнение авторът правилно приема, че “фактическият състав на формирането на изпълнителната сила

започва да се осъществява с издаването на заповедта за изпълнение, но този състав окончателно се осъществява с осъществяване на някоя от визираните в чл. 416 ГПК хипотези – първо, когато възражението не е подадено в срок; второ, когато възражението е оттеглено; трето, влизане в сила на съдебното решение за установяване на вземането – с. 151.” Изпълнителната сила на заповедта за незабавно изпълнение по чл. 418 ГПК обаче възниква и се проявява в един и същи момент – момента на издаването на заповедта – с. 153, макар нейното реализиране да може да бъде стопирано посредством спиране на изпълнението. Интересно и логично е виждането на автора, че при заповедта на незабавно изпълнение изпълнителната сила възкръсва при уважаване на иска на кредитора, но тя съществува до момента на отхвърляне на иска на кредитора по чл. 422 ГПК с влязло в сила решение. Изпълнителната сила съществува и през периода на спиране на изпълнението, но тя е суспендирана, не може да прояви пълноценно функцията си. Следва да се отчете като съществен принос на автора обстоятелството, че той прави тези много важни изводи на фона на една непрецизна и неясна, объркана правна уредба. Заслужава подкрепа тезата на автора, че с термина “влиза в сила” по отношение на заповедта за изпълнение се означава не силата на пресъдено нещо, а изпълнителната сила. Но авторът стига и по-далеко, като приема, че макар да не става дума за формиране на сила на пресъдено нещо относно вземането, и по отношение на заповедта за изпълнение основанията за погасяване на задължението могат да се преклудират, ако не се подаде възражение в определения срок и именно тук се получава ефект, който по съдържанието си съвпада със сила на пресъдено нещо, т.е. в тази хипотеза следва да се приеме, че правото съществува такова, каквото е установено със заповедта за изпълнение – с. 157. Мисля, че тези разсъждения на автора са изключително точни и научно обосновани и говорят за неговата задълбочена научна мисъл, за способността му да сътвори теория за заповедното производство и неговите детайли, макар правна уредба да е слаба и неточна. В това се проявява научният талант, богатата творческа мисъл и новаторският дух на г-н Чернев.

Изследването не се ограничава само с чисто процесуалните въпроси на заповедното производство, но навлиза по-дълбоко и очертава материалноправните характеристики на вземането, относно което се търси издаване на заповед за изпълнение – с. 47 и сл. За съжаление обаче авторът се ограничава само с изброяване на уредените в закона вземания, с критични бележки и съмнения за злоупотреби с някои вземания, с липси на някои вземания – напр. вземания за предаване на владение/държане на недвижими имоти – с. 50, но не дава отговор на въпроса, дали има някаква обединителна нишка между отделните вземания и кои са общите материалноправни белези на тези вземания – защо именно тези, които изрично са посочени в закона, са предмет на заповедното производство.

Не е точно заглавието на глава втора на монографията – “субективна” характеристика на заповедното производство. От съдържанието се разбира, че авторът има предвид може би участниците в заповедното производство, но субектът в едно производство не може да се идентифицира със “субективната му характеристика”. За сметка на несполучливото заглавие обаче съдържанието на тази глава е изключително богато. Авторът разглежда всички възможни хипотези

на усложнения в заповедното производство, свързани със участниците – процесуална субституция, солидарност и заповедно производство.

Приносен характер има разглеждането на двата вида заповеди за изпълнение. От една страна авторът изтъква общите моменти в тяхната правна уредба, а от друга страна, той разкрива и техните видови отличия. Прави впечатление сериозната и многостранна критика на действащата правна уредба на плоскостта на подбора на документите по чл. 417 ГПК, липсата на сериозни критерии у законодателя – чл. 103 и сл. Заслужава подкрепа становището на автора, че не може да се говори за предпоставки за допустимост на производството и предпоставки по същество, защото в заповедното производство съдът не се произнася по същество.

Едно от големите достойнства на труда, с който г-н Чернев кандидатства за професор, е включването на цялата налична публикувана съдебна практика – не само на ВКС, но и на районни, окръжни и апелативни съдилища по въпроси, отнасящи се до заповедното производство. Авторът се отнася критично към тази практика, но същевременно използва изразените в отделните съдебни решения становища в подкрепа на една или друга своя теза. От съществено значение е забележката на кандидата, че няма съдебна статистика, че няма данни за броя на подадените заявления, за броя на отказите, за броя на обжалванията, което от своя страна усложнява, а и прави невъзможен анализа на правната уредба на заповедното производство.

Важен принос в труда съставляват критичните бележки от анализа на уредбата. Заслужава похвала смелостта и бдителността на автора да определи модела на уредбата на заповедното производство като недостатъчно съобразен със специфичните национални черти на участниците в гражданския оборот, с правната природа на основни институти на процесуалното право като изпълнителна сила, сила на пресъдено нещо – с. 263. Особено голямо впечатление ми направи поставянето на въпроса, защо продължават да се предвиждат като основание за издаване на заповед за незабавно изпълнение на менителници, записи на заповед и др. подобни, след като в течение на повече от 20 години този род документи редовно се използват за измамливи цели, а признаването им като самостоятелно основание за започване на принудително изпълнение създава на субектите на материалните задължения изключителни материалноправни и процесуални затруднения при опит да се разкрият стоящите зад тези документи каузални отношения.

4. Г-н Чернев е написал извън основния си монографичен труд редица други съчинения.

На първо място тук трябва да се изтъкне участието му като съавтор в “Коментар на новия Граждански процесуален кодекс”, С, 2008, ИК “Труд и право”, 751 с. Той е самостоятелен автор на четири глави от коментара в общ обем от 210 с. Макар коментарът да има научно-приложен характер, частта, написана от кандидата, съдържа редица научни приносни моменти. За първи път се анализира правната уредба на особените искиви производства, на принудителното изпълнение, обезпечителното и охранителните производства през призмата на новия ГПК. Някои материи, които са предмет на коментара, написан от Силви Чернев, са нови

уредби у нас, които досега не са съществували като “бързото производство”, “производството по търговски спорове”, “производство по колективни иски”. Нова е и уредбата на заповедното производство, обжалване на действията на съдебния изпълнител, отделните способи за изпълнение на неудовлетворени притезания. Обстоятелството, че г-н Чернев за първи път разглежда тези производства, представлява съществен принос за развитието на гражданскопроцесуалната наука.

На второ място бих искала да посоча студията му “Допустимост на касационното обжалване по новия Граждански процесуален кодекс на Република България”. Сборник в памет на проф. Живко Сталев, Сиела, С., 2009 . И тук, както и при предходните научни трудове, авторът е насочил вниманието си към нови, неразработени досега в нашата теория институти на гражданския процес. Научният принос е съществен, като се има предвид факта, че изследваният институт има изключително широко приложно поле и проблемите, които се поставят в студията, засягат стотици актове на съдилищата у нас.

На трето място е студията “Колективни иски”. Труд и право, 2008, кн. 9 и кн. 10, която възпроизвежда една част от текста на горесцитирания коментар. Работата има изцяло новаторски характер, защото преди влизането в сила на новия ГПК колективните иски не бяха познати на българското гражданско процесуално право и досега нямаше автор, който да се е занимавал с въпросите на колективните иски. За първи път в нашата литература г-н Чернев очертава общата характеристика и приложно поле на колективните иски. Като основна тяхна характеристика той изтъква субектния състав в това производство – в него участват лица, които са определяеми по даден признак, като не се изисква в делото да участват пряко всички засегнати лица, а процесуалните действия се извършват от особен тип представители на лицата като напр. специализирани организации за защита на даден тип интерес. На критика се подлага правната уредба на задължителната приложимост на производството по колективните иски за определени случаи. Научен принос съставлява разработката на производството, на предмета на иска, на решението по колективния иск. Досега никой в нашата литература не е изразявал становище по тези въпроси.

5. Г-н Чернев е автор и на статии, изнесени на научни конференции на БСУ – “Реформата в гражданскопроцесуалното право в Република България”, 2010 и “Адекватността на законодателната уредба на алтернативните способи за разрешаване на правни спорове – фактор за успешното им прилагане”, 2011 г. Статиите и докладите са публикувани в сборници на международната конференция “Предизвикателства пред висшето образование и научните изследвания в условията на криза”, том трети, БСУ и “Взаимодействието теория-практика, том втори, БСУ, 2011 г.

6. Голямо впечатление правят изнесените в чужбина доклади, както и многобройните участия на кандидата в международни симпозиуми и конференции. В Полша, 2008 г., докладът е посветен на арбитража и другите средства за решаване на спорове в България и е публикуван в Newsletter of International Court of Arbitration at the Polish Chamber of Commerce and Industry. В Одеса през 2010 г. е

изнесен доклад на международна конференция “Съвременни тенденции в развитието на арбитража и медиацията в Централна и Източна Европа и в някои държави на Азия”. Докладите имат основно информационен характер и с тях авторът представя състоянието на уредбата и практиката на арбитража като способ за решаване на правни спорове. Докладите са изнесени и публикувани на английски език. На същата тема са посветени докладите на г-н Чернев, изнесени в Кишинев, Молдова, 2010 г., Париж, 2008, Париж, 2010, Виена, 2011, Киев, Украйна, 2012, Париж, 2012 г.

7. В български научни съчинения има над 40 цитирания на научните трудове на г-н Чернев.

8. Данни за допълнителни показатели за оценяване на кандидата:

5. 1. свързани с учебната дейност:

- разработени лекционни курсове:

- лекционен курс по гражданско процесуално право (задочна и редовна форма на обучение в БСУ) – 2006 -2012 г.;
- лекционен курс по гражданско процесуално право (задочна и редовна форма на обучение) в ЮФ на ПУ “П. Хилендарски” – 2006 -2012 г.;
- лекционен курс по гражданско процесуално право (редовна форма на обучение) в Икономически университет София – 2010 г.
- курс по арбитраж и медиация (редовни и задочни студенти) – 2006 – 2012 г. - БСУ;
- курс по нотариално право (редовни и задочни студенти – БСУ – 2006-2012 г.
- курс по Основи на съдопроизводството – магистърска програма по “Съдебни експертизи” – БСУ – 2006-2012 г.;

Съгласно представените служебни бележки от ЦЮН при БСУ и на ЮФ на ПУ “П. Хилендарски” доц. Чернев има за над 500 часа годишно лекции в БСУ (само за последната учебна година те са 584 часа) и 384 часа – в ЮФ на ПУ (лекциите са приведени като упражнения).

9. Извънаудиторна работа със студенти и юристи

Силви Чернев е ръководител на кръжока по гражданскоправни науки и процес в БСУ – от 2010 г. досега. През 2010 и 2011 г. е организиран и ръководил междууниверситетски състезания по решаване на гражданскоправни казуси. Участвал е активно и е съдействал на студенти с консултации в конкурси за студентско научно творчество.

През периода 2007-2010 г. е изнесъл десетки лекции по новия ГПК пред съдии, адвокати, юрисконсулти и студенти.

Ръководител и основен лектор е в курс за обучение на студенти и млади юристи по въпросите на арбитража – от 2005 го сега.

10. Участие в научноизследователски проекти;

Експерт в програма на Центъра за изследване на демокрацията “Изготвяне на анализ на нормативната база, регулираща работата на местните обществени посредници и на препоръки за подобряването ѝ” – ноември 2008 – януари 2009 г. по проект на омбудсмана по ОПАК.

Експерт в проект “Tracking progress in strengthening the criminal justice indicators for integrated case management” – 1.11.2010-31.03.2012, финансиран от Европейската комисия.

11. Друга дейност извън научната и преподавателската

11.1. Член на Специалния комитет за приложението на Конвенцията по международен търговски арбитраж на ООН;

11.2. арбитър по международни дела

11.3. Председател на АС при БТПП;

11.4. адвокат

11.5. експерт по българско право по редица дела пред съдилища в САЩ;

11.6. арбитър в международни арбитражни съдилища в Москва, Киев, Виена, Братислава, Будапешта, Варшава, Любляна, Букурещ и др.

11.7. Включен е в листата на арбитрите на международния арбитражен център по Вашингтонската конвенция.

12. В заключение смятам, че както научните трудове на г-н Чернев, така и цялостната му научно-изследователска и научно-преподавателска дейност доказват, че кандидатът отговаря на всички изисквания за придобиване на научното звание “професор по граждански процес” и че същият изпълнява законовите изисквания, определени в чл. 29, ал. 1 от Закона за развитие на академичния състав в Република България. Кандидатът Силви Чернев притежава образователната и научна степен “доктор”. Заемал е академичната длъжност “доцент” в БСУ и в ПУ и са минали повече от две академични години от тогава; преподава дисциплината, за която е обявен конкурсът, представил е публикуван монографичен труд, както и други публикации, които не повтарят публикациите, представени за придобиване на научната степен “доктор” и на академичната длъжност “доцент”.

16.01.2013 г.

Рецензент:

(П. Голева)